

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 1.

Lýsingarprísir fyri petittreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 24. maí 1927.

Kostar kr. 150 fjórðingsárið — Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brávsvarstøðum og skrifstovuni. Telf. 143.

1. árg.

FØROYA ARBEIDARA-FLOKKUR, eins og arbeidarar um allan heimin, eru nú so langt áleiðis komnir í hugsunnarhátti viðvíkjandi teirra støðu í almennum víðurskiftum og politikki, at tað er ein serstakur politiskur flokkur. Langtán og bjóan eftir tí risandi frælsissól, sum teir bert hava lisið um er áralong. — Vantað hevur eisini verið, at frælsissólin rættvísa vildi rísa her eystan landa og gylla henda lífla oyggjaflokk í glóðandi morgunroða. Men sum dagar og ár fóru aftur um bak, so hvary henda vakra hugsjón, tí alt tyktist at bera at tí borði — at verðin og menniskjur, samfundsskipan sum lóg-regjur — alt var órættvísi, einki annað.

Árið ið fór undirstrikaði til fullnar, at enn eru ikki allar góðar frælslyntar kenslur deyðar og vónirnar um risandi frælsissól ikki brostnar.

Arbeidaraflokkurin stendur nú við grindina — og leiðin er nýggj — og ger tað væl eisini sftt til, at einstakir himprast, áður enn farið verður til gongu — teir vóru jú so mangan við nösini tiknir, beint sum teir hildu seg verða best staddir. Hesu ferð eru tað sjálvir teir ið strevast og sleipa í tí dagliga lívins yrki — bæði á sjógv og landi, bæði til fjalls og fjørðu, sum leggja fyrri og sjálvir vilja skipa framburðin soleiðis, at hann sum mest skal og má koma at gagna teim strevandi, teim sum framskaffa alt kulturrelt og materielt virði. Og tað er ikki loðið, vit kenna tað best sjálvir, hvat ið mest treingir til umvøling og broytan, tí hvør skilur okkum og fetar okkara sakn og okkara trongd og longsil. Viðurskiftini herheima hava nú í teim seinri árinu arta seg soleiðis, at vit ikki framvegis kunnu leta meir sindrast og sorlast í tøg.

Vit hava sæð bakslátturin her heima, hvørt alt tað, ið bygt og stýrt verður av einstaklinginum, fyrst tyktist at vaksa skjótt upp fyri sí aftur um eina tíð, tá ið ein minst varðar av, at rapla saman, og alt hið av einstaklinginum uppygga ikki bert sorlast, men hvat ið veri er, tað dregur mangar við, ið litið hevur allan sín mátt og meg í einstaklingin í staðin fyri sjálvir at hugsa í tíð og ikki í ártíð. Hetta hevur veri í stórum givið einum og øðrum nógv at hugsa um felagsskap, hollari vinskapi, djúpari kenslur ið eiga at binda teir arbeidandi og prógva er tað og sagt er tað so tíðum og verður altíð so salt,

sum tað verður sagt: «eingin kennir mein í annans bein».

Arbeid er upphav til alt virði, og mest sum møguligt av arbeisins virði eiga at koma teim til góðar sum arbeida.

Socialisman er hin einasta politiska røsla, sum beinleiðis er loðt til rættis ímillum og fyrri tey, ið leggja sína meg til at lúka tær treytir, sum hvørt menniska eiga at kenna sum sína skyldu — at liva og virka. Og virkast eiga, skal og má soleiðis at hin stóra jarðarúmd kann eiga pláss til øll menniskjur og herundir eisini rætt til tað, ið jorðin gevur til matnað og til klædnað. Aðalhorin er hvort tann, ið framvinnur tað virði, sum ger lívið hugnaligt at livað, tí størst var hann ímillum teir stóru, sum evnaði at metta tey svngu. Soleiðis sum socialisman hevur breitt seg um heimin, vil hon eisini breiða seg herheima og sláa djúpar rotur, tí einans hon er hin sanna arbeidarararsla, tí hon grundar sína støð á arbeid, og vit vita øll, hvat tað hevur at tíða.

So væl sum arbeid er upphav til alt virði, so væl er eisini arbeidsmaður næstur til lonina, og tað vil eisini gagna Føroyum og Føroyingum, um arbeid ið her á landi bæði á ein og annan hátt má koma teim arbeidandi til góðar.

Her er leiðin til uppbyggingar, her er vegurin til eitt fullt frælst arbeidaralið, og hvør málvísar arbeidandi Føroyingur eiga tí at styðja henda politiska flokk, sum grundar sína støðu á arbeid og arbeisins virði.

M. S. V.

En lille Misforstaaelse.

En russisk Prins, der havde Overopsynet med alle kejserlig-russiske Pigeskoler, rogtede sit Hverv med stor Samvittighedsfuldhed. For ikke længe siden kom det ham for Øre, at Forplejningen skulde være meget slet i Klosterskolen i Smalensk, hvor der opdrages 800 unge Piger.

For selv at undersøge Sagen begav Prinsen sig lidt før den sædvanlige Prinselid til Klosteret og gik lige løs paa Køkkenet. I Døren traf han to Soldater, der bar en stor dampende, med et Laug tildækket Kedel.

«Holdt!» kommanderede han, «sæt den ned!»

Soldaterne adlød naturligvis.

«En Skæde bed Prinsen videre.

Skeen blev straks skaffet til Veje. men en af Soldaterne vovede at fremstamme en Bemærkning.

«Hold Mund!» raabte Prinsen. «Laagst aft!»

Ingen vovede nogen videre Indvending, og Hs. kejserlige Højhed øste en Skæfid op og spiste den.

«Fy, fejte!» udbrod han derpaa. «kalder I det Suppe? Det er jo Skylevand!»

«Ja, det er det ogsaa, Deres kejserlige Højhed,» svarede en af Soldaterne, «vi var netop færdige med at vaske op.»

Grønland.

Nogle Notitser fra den sidste Tids Debat om grønlandske Forhold.

Vi bringer her, efter danske Blade, nogle Uddrag af Debatten om Grønland.

Færingernes Fiskeri ved Fyllebank.

Den Forhandling, som Ministeriet Madsen-Mygdal førte med de forskellige Partier, inden Sagen forelagdes i Rigsdagen, resulterede for Socialdemokratiets Vedkommende i, at følgende Erklæring afgaves:

Endskønt en indgaaende Undersøgelse ikke med den levende Frist er mulig, vil Socialdemokratiets Rigsdagsgruppe ikke modsette sig den foreslaaede Ordning, der byder en betydningsfuld Indrømmelse overfor de færøiske Fiskeres Ønsker. Det er imidlertid en Selvfølge, at Ordningen og den fornødne Kontrol under de foreliggende Forhold maa etableres alene paa Ministeriets Ansvar.

I Tilslutning til denne Erklæring har vort Partis Ordfører, Kammergaard, udtalt sig i Rigsdagen og anbefalet Forslaget.

Højre delte sig paa Spørgsmaalet. Medens Partiets Ordfører, Hendriksen, erklærede, at Forslaget var «et Solstrejf i de færøiske Fiskeres Tilværelse», udtalte Partiets Formand, Hr. Pürchel, at han frygtede, at der sammen med Færingerne vilde trænge uvedkommende Fiskere og Eventyrere ind i Grønland. Det danske Højre er som bekendt splidagtigt. Det bekræfter sig ogsaa i nærværende Tilfælde.

Kan de grønlandske Kul udnyttes?

En ung Dansker, Harald Nielsen, har i London opnaaet Børømmelse ved en Opfindelse, der kan blive epokegørende. Den gaar ud paa at udvinde Olie af Kul.

Om den unge Opfinder udtaler vor Partifælle, Folketingsmand Vilhelm Rasmussen:

«Denne Opfindelse aabner hidtil uanede Muligheder for Udnyttelsen af de rige Kullejer, som findes paa Grønland, men som hidtil har været ganske upaaagtede, fordi den lange og besværlige Transport vil fordyre dem saa meget, at de vilde være usælgelige ved Siden af engelske og tysk Kul. Efter at det nu er afgjort, at det grønlandske Soterritorium ikke længere skal forbeholdes Grønlænderne alene, kan der være Tale om et dansk og færøisk Fiskeri ved Grønland, og kunde det lade sig gøre paa Stedet at udvinde Olie af de grønlandske Kul, vilde det selvsagt have stor Betydning for dette Fiskeri, idet Skibene da kunde blive forsynet med den fornødne Olie paa selve Stedet.»

En radikal Skrenne.

De radikale Aviser forlyster i denne Tid deres Læsere med en

Historie om, at Folketingsmand Hauge skal have foræret en Grønlænder Erik den Rodes Boplads-tomt paa Grønland. Fortællingen er først fremsat i «Politiken». Senere er den vandret over i andre radikale Organer. Historien fortælles i «Pol.» saaledes: «Da Hauge i 1925 var i Grønland forerede han uden videre et værdifuldt Græsningssareal — Erik den Rodes gamle Boplads — bort til en Grønlænder. Han havde ingen Ret dertil. Arealer er meget frodigt og det er skammeligt at handle saaledes med Statens Jorder.»

Sagens Sammenhæng er følgende:

Paa venstre Side af den Elv, hvor Erik den Røde i sin Tid rejste sin Boplads, ligger Ruinerne den Dag i Dag af Eriks saakaldte Gaard og en Kirke, som hans Hustru lod bygge. Paa Elvens højre Side har en Grønlænder, Lars Frederiksen, med sin Familie bosat sig. Han har her bygget sig et pænt lille Beboelseshus og et Par meget smaa Udhuse. Ved Statens Støtte har han faaet sig en ret betydelig Faarehjord. Han boede her ganske ene i 1925 med Kone og 4 Børn samt en Grønlænder, der var i hans Tjeneste. De havde 4 danske Mil til nærmeste Boplads. Men de var velfornøjede og kunde leve uden Nærings-sorger af Jagt, Faareavl og en Smule Fiskeri. Lars Frederiksen havde kun en Bekymring, som han aabenbarede for Hauge, da denne besøgte Stedet, og det var, at nogen skulde komme og jage ham bort, efter at han havde taget Jorden i Besiddelse, bygget paa den og søgt at faa en Smule Kultur i den. Hauge svarede ham, at han kunde være ganske rolig. Ingen kunde med nogen Ret jage ham bort. Staten havde selv opfordret ham til at tage Jorden i Besiddelse for at vise, at der herude kunde drives nogen Faareavl. Det vilde derfor være ganske utænkeligt, at Staten derefter skulde jage ham bort. Og andre havde naturligtvis ingen Ret dertil. Lars Frederiksen var selvfølgelig i sin gode Ret til at sikre sig mod at blive fortrængt fra den Jord, han her havde begyndt at kultivere til Fordel for sig og sine Børn. Nu laver den radikale Presse dette selvfølgelig Til-sagn, som Hauge gav den fattige Grønlænder, til en alvorlig Sag, hvorved Statens Interesse er krænkert. Vi tør roligt sige, at derved leveres et nyt Vidnesbyrd om den sygelige Sinds-tilstand visse radikale Folk efterhaanden er naaet til overfor Socialdemokratiet. Heroerverer der næppe noget at gøre i Øjeblikket. Vi kan kun notere det som en Kendsgerning.

Hin føroyska húsmannslógin í Fólkatínginum.

Sum fólk kunngjaf var í 1925 fyrirlagt Føroya løgtingið uppskott um húsmannsbrúk í Føroyum, fyrireika av amtmanninum og búnaðarráðgevarinum í felag. Tingið hevði ikki tað árið stundir at fáast við hetta máli og goymdi tað veturin yvir — læt tað vetrarfrysta — og gav seg í kast við uppskoti í seinastu tingsetu. Nú skuldi ein trú, at teir, ið lisið høvdu hitt innkomna uppskotið um húsmannsbrúk í Føroyum, gjøgnum hin langa frið, ið er ímillum tingseturnar — heystfriður, vetrarfriður og vársfriður — vóru blivnir varðir við tær lýtur, ið hitt inn-senda uppskotið hevði. Men soleiðis var ikki; húsmannslógin kom ígjøgnum í tí skili at aftaná løgtingsbroytingina, er so hótta, at spurningurin kundi verið hildin beinur at verið sum segði: Er uppskotið ætla til at styggja fólk frá jarðabruknum?

Teir, sum uppskotið høvdu fyrireika, høvdu sett sum minsta mátt 2 ársfóður; og vit kenna alt ov væl, hvussu vorðið er, tá ið lógin heimilar tað, at minsta mátt næstan altíð verður brúkt. Løgtingið minkar minsta mátt til tað hálva, soleiðis at 1 ársfóður skulu og mega fáatekir føroyskir jarðabrukkarir verða væl noyddir við.

Tað dugnar einki til umvøling av lóginu um hetta mundi at gera atfinningar, vegna tess at hon smýgur ígjøgnum ríkisdagin í tí skili — ella óskili — sum løgtingið hevur greitt hana úr hondum; men vit finnst aftur um stund og vilja tá taka spurningin um húsmannsbrúk til nærri umrøðu og eisini fara hann á mál, so hann kann koma til at gagna jarðabruknum og harav eisini fólkunum!

At fólkatingsmaðurin er klárur yvir, at hin føroyska húsmannslógin skal virka bæði á sjógv og landi, prógvar henda samrøða, hann hevur haft við «Venstres Presse-bureau».

— Jordlovene tager jo Sigte paa at overføre den her gældende Lovgivning til os — saa vidt det nu efter Forholdene lader sig gøre, og jeg tror, at det vil være en god Hjælp for os. Vi har jo nok en Slags Husmænd (Tromænd) paa Færøerne, men det er første Gang, at der gives Adgang til Laan til Opdyrkning af Jord til Husmandsbrug.

— Er der i saa Henseende større Udviklingsmuligheder paa Færøerne? — Ja, jeg ventet, at de Love, Regeringen nu har fremsat, og som forhaabentlig vil blive gennemført, vil sætte Fart i Opdyrkningen af færøisk Jord og skabe Betingelser for, at den færøiske Tromandslov af 1894 kan komme til at virke efter sin Hensigt. Der er efter denne Lov oprettet adskillige Hundrede Brug, som kan give Aarsfordr til en a to Koer, men Opdyrkningen af de indhegnede Arealer er stæise gaet langsomt, fordi Dyrkerne samtidig er Fiskere. Forhaabentlig vil de nu fremsatte Forslag lette Udviklingen paa dette Omraade.

— Vel ikke saaledes, at de paagældende udelukkende kan leve af Landbrug.

— Nej, men dog saaledes, at man kan lægge mere Vægt paa Opdyrkningen end tidligere.